

Ympäristö- ja yhteiskuntavastuu- raportteja hyödynnetään heikosti

Teksti: Kirsti Levander

■ *Ympäristö- ja yhteiskuntavastuuraportit tarjoavat runsaasti käyttökelpoista informaatiota yrityksistä ja niiden toiminnasta. Suomesta kuitenkin puuttuvat kestävä kehityksen analyytikot, jotka osaisivat tarkastella ja vertailla raporttien antia.*

On syytä muistaa, ettei raportti sinänsä ole osoitus vastuullisuudesta.

Suomalaisten yritysten ja julkisten organisaatioiden ympäristöraportointia on arvioitu vuodesta 1996. Kymmenen vuotta – aivan suotta? Kysymyksen heittivät ilmaan professori **Raimo Lovio** ja tutkija **Mika Kuisma** Helsingin kauppakorkeakoulusta *Vastuullisuus kilpailutekijänä* -konferenssissa lokakuussa. Lovio istuu Ympäristö- ja yhteiskuntavastuun raportointikilpailun palkintolautakunnassa ja Kuisma kilpailun arviointityö-

ryhmässä.

– Vastaus esittämämme kysymykseen on kyllä ja ei, Lovio sanoo.

– Raportointi on kasvanut määrällisesti ja kehittynyt sisällöllisesti. Yhteiskuntavastuuraportointi on integroitu osaksi yrityksen kokonaisraportointia. Ympäristö- ja yhteiskuntavastuuraportti ei ole enää kesällä ilmestyvä kauniisti luontokuvilla höystetty erillisyvihko vaan sisällöltään laaja ympäristöllisen, sosiaalisen ja taloudellisen ulottuvuuden kattava ko-

konaisuus.

Useimmat raporteista seuraavat vuonna 2000 julkistettua GRI-mallia eli Global Reporting Initiativen ohjeistusta kestävä kehityksen raportoinnista.

Ja yhä useampi yritys haluaa raportilleen myös kolmannen osapuolen varmennuksen. Suomalaisista raporteista on varmennettuja noin kolmannes.

Raporttien sisältö on siis sen verran painavaa, ettei enää voida puhua pelkästään viherpesusta. Mutta parantamisen varaa on – niin raportoinnissa kuin niiden hyödyntämisessäkin.

Huomio kiinnitettävä sisältöön

Avainasia on, että raporttien sisältöön kiinnitetään huomiota. Keskeistä on raportoinnin hyödyn-

täminen yrityksen omassa toiminnassa, mutta myös yleisesti esimerkiksi yrityksiä ja niiden vastuullisuutta vertailtaessa.

– Raportointi tarjoaa kättä pidempää yritykselle itselleen eli jos vastuullisuuden tavoitteet on asetettu, ympäristö- ja yhteiskuntavastuuraportti on hyvä työkalu tilanteen seuraamiseen.

Lovio ja Kuisma toteavatkin, että raporttien pitäisi sitouttaa, kouluttaa ja suunnata yritystä hoitamaan asioitaan paremmin.

– Vaikka raportti pärjäisikin yhteiskuntavastuuraporttien kilpailussa, se ei sinänsä osoita vastuullisuutta. Raportointikilpailuhan kertoo vain raportoinnin tasosta, ei toiminnasta, Kuisma muistuttaa.

– Kilpailuraati onkin ollut pari kertaa kiusallisissa tilanteissa, kun hienoa yhteiskuntavastuuraportointia tuottanut yritys on ollut samoihin aikoihin otsikoissa ympäristöpäästöjen takia, irtisanomisten seurauksena tai optiokohun saattelemana.

Yhteiskuntavastuuraporteilla tulisi olla merkitystä myös sijoittajille, viranomaisille, asiakkaille ja suurelle yleisölle. – Ongelmana on, ettei riippumattomia mutta asiantuntevia kestävä kehityksen analyytikkoja näytä löytyvän, Kuisma sanoo.

Mediakaan ei ole löytänyt raporttien sisältöä tässä mielessä. – Kilpailu uutisoidaan ja alansa ensimmäisistä yhteiskuntavastuun raportioijista on kerrottu, mutta raporttien sisällön seuraamiseen tai keskinäiseen vertailuun ei paneuduta, Lovio ja Kuisma harmittelevat.

– Raportit tarjoaisivat mainion mahdollisuuden tehdä vertailuja

Kirsti Levander

Tutkija Mika Kuisma ja professori Raimo Lovio Helsingin kauppakorkeakoulusta harmittelivat, ettei yhteiskuntavastuuraporttien antiin tartuta hanakammin.

erityisesti samalla alalla toimivien yritysten kesken. Tosin analyysia haittaa se, etteivät yritykset välttämättä raportoi samoista asioista. Moni yritys kertoo vain ne asiat, mitkä ovat helposti raportoitavissa. Tilannetta hankaloittaa sekin, että toiminta yrityksissä on yhä kansainvälisempää. Raportit sen sijaan koskevat usein vain Suomen toimintoja, Lovio jatkaa.

Lisää tarkkuutta, kattavuutta ja luettavuutta

Raporttien taso on vuosien mitaan noussut huomasti, mutta Lovio ja Kuisma kaipaavat vielä enemmän tarkkuutta ja kattavuutta. Toiminta globaalissa ympäristössä on nivottava mukaan, ja on

syitä selkeästi osoittaa, mikä koskee tilannetta kotimaassa, mikä ulkomailla.

Kuisma kaippaa parannusta myös yhteiskuntavastuuraporttien luettavuuteen.

– Pituus pitää rajata järkeväksi. Muutama liuska tekstiä on liian vähän, mutta satasivuisia raportteja ei jaksa lukea kukaan. Paras on tiivis ja selkeä kokonaisuus, jossa on riittävästi mutta ei liikaa. Ihanteellista olisi, jos yhdelle sivulle voisi tiivistää raportin keskeisen sisällön ja muilla sivuilla avata asioita, Kuisma ohjeistaa.

Suomalaisyriyten yhteiskuntavastuuraportointi kestää kansainvälisen vertailun.

– Ruotsissa, Tanskassa ja Hol-

lannissa asia osataan ehkä vielä paremmin, mutta meilläkin taso on hyvä, Kuisma toteaa.

Yhteiskuntaraportointikilpaan osallistuvat ja siinä menestyvät isot firmat, sillä raportointi maksaa aikaa ja vaivaa. – Ja raporteista kylä näkee, onko tekijällä ollut riittävästi intoa, resursseja ja valtuuksia.

Toimii porkkanana

Lovio sanoo, että vapaaehtoisuuteen perustuvalla yhteiskuntavastuuraportoinnille on selvästi tarvetta.

– Se toimii porkkanana. Painetun raportin avulla vastuuntuntoinen yritys pääsee kertomaan sidosryhmille ja julkisuuteen eettisyy-

destään, se voi osoittaa toimivansa niissäkin kohdissa ja asioissa, missä laki ei velvoita. Näin se kasvat-
taa hyvää mainettaan.

– Tämä on erityisen tärkeää globaalissa maailmassa. Raportoinnin sosiaalinen ulottuvuus on nimenomaan globalisaation seurausta. Kun ei ole globaalia normia, yritykset joutuvat luomaan oman sisäisen standardinsa siitä, millaista politiikkaa noudatetaan. Yhteiskuntavastuuraportointi tarjoaa mahdollisuuden kertoa, että meillä toimitaan vastuullisesti vaikkei laki pakota. Se luo positiivista kuvaa ja antaa kilpailuetua, Lovio selvittää. □

Teksti: Kirsti Levander

Yhteiskuntavastuu muotoutuu standardiksi – haastava työ vasta alussa

■ *Kansainvälinen standardoimisjärjestö ISO päätti tammi-kuussa 2005 perustaa työryhmän laatimaan ohjestandardia yhteiskuntavastuusta. Yhteiskuntavastuuta lähestytään kestävä kehityksen mukaisesti kolmen pilarin näkökulmasta eli huomioon otetaan talous, ympäristö ja sosiaaliset asiat.*

Yhteiskuntavastuun standardointi on tiensä alussa. – Työ alkoi keväällä 2005, mutta oikeastaan vasta tänä syksynä on päästy vauhtiin. Työryhmä on ollut nyt koolla kahdesti ja päässyt yhteisymmärryksen tulevan dokumentin rakenteesta, yksikönjohtaja **Pekka Pellinen** TEKistä toteaa. Pellinen on yksi SFS:n kansallisen ISO 26000, Guidance on Social Responsibility -standardisointikomitean jäsenistä.

Yhteiskuntavastuun standardointityön taustalla vaikuttavat globalisaatiokehityksen esiin nostamat ongelmatapaukset sekä yhteiskuntavastuuta koskevien ohjeistusten kirjavuus sekä epäilykset niiden uskottavuudesta ja tar-koitusperistä.

Nyt tekeillä oleva standardi on luonteeltaan ohjeistava. Sitä voi luonnehtia asianosaisten keskuudessaan laatimaksi konsensusnäkemukseksi hyvästä ja kannatettavasta toteutus- ja toimintatavasta. Standardin noudattaminen on vapaaehtoista, se eroaa selvästi pakottavasta lainsäädännöstä niin luonteeltaan, valmistelutavaltaan, statukseltaan kuin juridiselta asemaltaankin.

– Standardilta kuitenkin edellytetään käytännönläheistä opastusta ja ohjausta, Pellinen muistuttaa.

Standardia laaditaan maailmanlaajuisena yhteishankeena. Työn onnistumisen keskeiseksi edellytykseksi on nähty sidosryhmien laaja edustus sekä kansallisella tasolla että kansainvälisessä työssä.

Osallistujamaat saavatkin nimeä työryhmään asiantuntijan kuudesta sidosryhmästä: työntekijät, viranomaiset, kansalaisjärjestöt, teollisuus, kuluttajat ja muut.

Tulossa laatustandardiin verrattava menestystarina?

Standardin aihepiiri on epätyypillinen, joten valmisteluprosessissa on erityisjärjestelyjä. Esimerkiksi uskottavuuteen ja hyväksyttävyyteen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Tästä syystä myös kansainvälinen työjärjestö ILO on kytketty vahvasti mukaan valmistelutyöhön.

– On tehty kirjallinen sopimus ISON ja ILO:n yhteistyöstä ja päätetty hyödyntää ILO:n olemassa olevia normeja ja suuntaviivoja valmistelutyössä. Valmistelutyön lähtökohdiksi on hyväksytty ILO:n määrittelemät perusoikeudet. ILOlla on myös tarkkailija-asema keskeisissä päätös- ja valmistelu-
liemissä, Pellinen kertoo.

ILO:n tuki standardin laatijoi-

den takana nähdään molemminpuolisena hyötynä. ILO:n arvion mukaan standardi tulee parantamaan tietoisuutta ILO:n omista normeista ja lisäämään niiden käyttöä.

Pellisen mielestä yhteiskuntavastuustandardin suhteen kaikki mahdollisuudet ovat vielä avoimena.

– Pahimmassa tapauksessa koko juttu voi vielä kuivua kokoon ja standardi vesittyä merkityksettömäksi julistukseksi. Parhaassa tapauksessa standardista tulee konkreettinen kehitystä ohjaava väline niin kansalliselle kuin globaalillekin tasolle. Siitä voi tulla laatustandardin veroinen menestystarina, Pellinen arvioi.

Työryhmän kolmas kokous pidetään ensi kesänä. Alustavan aikataulun mukaan standardi julkaistaan keväällä 2008. □